

hellenizmusok elég sűrűn váltakoznak babitszmusokkal.

Szinte különös, hogy Babits csak most nyúlt az Oedipushoz és nem előbb. Én ugyanis ebben a számunkra látszólag idegen etikájú, könyörtelen tartalmú és könyörtelenül tökéletes formájú tragédiában nem sötét isteneket látok taposni az Emberen, nem a bárdöklű Végzet karlendüléseinek vérfagyasztó ritmusa taglóz belém, ha olvasom, vagy hallom... Ez a tragédia annak a titokzatos lélekbirodalomnak egy elemi katasztrófáját objektívváta halhatatlan formába, amelynek egyik legszenvedélyesebb térképezője Babits Mihály. Örök, szimbolikus értelmű kataklizma dübörög le előttünk, mely átrajzolja a lélekvölgy tájarcát: hegyek súlyednek, tavak tűnnek el, folyók változtatják medrüket és hideg hegyek hánynak folyékony tüzet!... Mélyen, *benn* van a végzetes törvény, mely megszabja a sors rendjét és nem kívül, fenn, a fényes, tiszta magasságokban. Ez a dráma a tudatalatti erők hatalmának apokaliptikus rajza. Az ösztönök sötét, titkosútú barlangjaiban élő szörnyek éhes üvöltését úgy dobja az ég felé a roppant barlangtorok, hogy a napsütötte, gyanútlan táj a kavarogva közeledő komor felhők végzetmennydörgésének hallja...

A Tudat embere kutathatja csak olyan lankadatlan buzgalommal a számára idegen, megközelíthetetlen, tudatalatti titkos törvényeit, mint amilyen nosztalgiával keresi Babits prózai írásaiban, regényeiben és novelláiban ezt a lélektartományt, amilyen vizsgálószemekkel fürkészi e furcsa ország álomegének lázas hieroglifjeit. Az Oedipusban rábukkant a világirodalom legnagyobb pszichoanalitikai lehetőségű műremekére. A találkozás remegő izgalmából született ez a harmadik drámafordítása. Számára egy atavisztikus vágy beteljesülése vált valóra e fordítás alkotás-szurrogátu-

mával, a magyar irodalom pedig egy érdekes, egyéni ízű új Babits-fordítással lett gazdagabb. *Németh Antal.*

Fascista frók antológiája. (Antologia Degli Scrittori Fascisti. Bemporad. Firenze. 1931. A cura di Mario Carli, G. A. Fanelli.) Már régóta rendkívüli hiányát érezte az érdeklődő olyanszerű antológiának, mint amelyet most Carli és Fanelli, a fascista szellem két harcosa összeállított. Akit csak érdekel az olasz politikának, sőt talán egész Európának jövő útja, bizalommal veheti kezébe ezt az úttörő antológiát.

A szerkesztők mindenekelőtt rövid bevezetésben tisztázzák a fascista fölfogást az író és az állam viszonyáról. Alapvető premisszáik lényege, «hogy a történelem: kultúra, melynek színtere az állam» és «hogy a kultúra alatt nemcsak azon ismeretek összességét értjük, amelyek tudományt alkotnak, művészetet irányítanak, hanem értjük a belső és külső emberi tevékenység történelmet, környezetet teremtő komplexumát.» Szerintük az állam, különösen olyan új eszmetömeeggel ható állam, mint a fascista, föltétlenül irányítja a keretében élő művészek, tudósok, írók belső szubjektív kultúráját. Nekik, mint «az alattvalók különleges csoportjának» vallaniok és hirdetniök kell az állam vezető gondolatait. Carli és Fanelli azonnal össze is foglalja nyolc pontban a fascista állam eszméit. Antifascista tehát minden olyan író, aki ezekkel nem ért egyet, hanem az agnosztikus állam szabadság-elméletét fogadja el, mely a kultúra alakítását csupán egyéni erőkre bízta. Az antológia szerkesztői tagadják az önmagáért való művészetet és tudományt, de előre visszautasítják a rosszul értelmezők vádját, mintha ők bürokratizált gondolatot, hivatalos irodalmat kívánnának. Egyébként szemelvényeket hatvannyolc írótól közölnek,

mint «akik írásaikkal és tetteikkel előkészítették a fascista forradalmat és ma a fascista szellemiség kialakulására határozott befolyással vannak». Azoknak az íróknak pedig, «akik segítenek környezetet teremteni az érlelődő fascista kultúrának», rövid életrajzát és munkásságát adják.

Lehetne vitatkozni arról: nem lett volna-e jobb betűrendes beosztás helyett szakok szerint csoportosítani az írókat (államelmélet, közgazdaság, nevelés, széppróza, stb.), részint bővíteni az antológiába foglaltak névsorát? Nem lett volna-e jó a két főcsoport közé ékelni a művészek és írók új nemzedékét, amely már fascista légkörben nőtt föl? Azonban ezek már mind a további tökéletesítés feladatai. Carli és Fanelli antológiája így is méltó fölvonulása a fascista szellemi haderőnek.

A szemelvények sorát a Duce híres udinei programbeszédje nyitja meg. A fascizmus megteremtőjének mélyseges szociális gondolkodása, Machiavellihez fogható kíméletlen valóság-látása, elszántsága csendül ki zuhogó mondataiból. Olvasva ezt a beszédet, érezzük, hogy az ő mágiikus egyénisége volt egyedül képes a fascizmus gondolatkörébe vonni a futuristákat, nacionalistákat és volt szocialistákat. Carli futurista: kétségtelenül ezért vannak legerősebben a futuristák képviselve a gyűjteményben. A szerkesztők filozófia-ellenes magatartását a fascista gondolkodással magyarázhatjuk. (Nem szerepel egyetlen filozófus sem.) Ez a forradalmi mozgalom átvette az arditto-furisták örökségét, állandó katonai készenletben áll a tette, nem szereti az elvont okoskodásokat, megveti az európai és olasz filozófia individualista-liberális fölfogását. Meg aztán B. Croce és társainak antifascista kiáltványát sem felejtik el könnyen.

Az antológia, eltekintve eme hiányától, igazán sokszínű. A szerkesztők

nemcsak arra ügyeltek, hogy a szemelvények szerzőjükre jellemzőek legyenek, hanem arra is, hogy minél nagyobb területet felölelő, mozgalmas képét adják a fascista életnek. A szerzők kivétel nélkül volt frontharcosok, a polgári életben legnagyobbbrészt újságírók: meg is látszik a szemelvényeken, csupa eleven, harcok írás, cikkek, beszédek, manifesztumok, káték, értekezés és tankönyvrészek, útleírások, beszámolók, röpiratok, novellák, versek, színdarabok. Szerepelnek az antológiában aktív politikusok, a fascista forradalom nagyjai (Italo Balbo, D'Annunzio, Federzoni, Balbino Giuliano, Giurati, Gravelli stb.) éppúgy, mint elméletírók, akik segítségére voltak, vagy vannak Mussolininek a tetteken túl az új állam elméleti kiépítésében is (Bodvero, Bottai, Corradini, Costamagna, Forges-Davanzati, Pannunzio, Rocco, Settimelli, Sillani stb.). A szemelvényekben az új Olaszországnak újszólván minden problémájáról vitatkoznak: szakszervezeti, korporatív kérdések, talajjavítás, gabona-csata, nevelés, gyarmatok, latin testvériség gondolata; szó esik a mai Európa időszerű kérdéseiről: békeszerződésekről, liberális államról, bolsevista államról stb.

Azonban az antológia legszebb ékessége, irígylésreméltó kincse: rendíthetetlen, gyűjtő hite a fascizmusban: Itália jövőjében.

Kardos Arthur.

Teresesényi György: Lesz, ahogy lesz. (Singer és Wolfner, 1932.) A regényhős minden pillanatához emlékek és tervek végtelen képtömege áll sorfalat, múlt és jövő kettős tükre kíséri nyomon s ez az egymást sokszorzó tükrözés ad alakjának plasztikát, élményeinek távlatot. Ilyen alkotás: valódi regény azonban kevés van, különösen kevés a mi irodalmunkban. A mi viszonyaink a kis mű-